

SAMENVATTING

KWALITATIEVE ONDERZOEKSMETHODEN- PROCESNOTA

MARIE DAUVRIN, LAURENCE KOHN, WENS CHRISTIAENS, NADIA BENAHMED, JUSTIEN CORNELIS, ANJA DESOMER, JULIE PARADIS, IRINA CLEEMPUT

■ SAMENVATTING

1 KWALITATIEF ONDERZOEK BIJ HET KCE

De missie van het KCE is om beleidsmakers wetenschappelijke, evidence-based aanbevelingen te geven over vraagstukken op het gebied van gezondheidszorg. Het moet de best mogelijke oplossingen voorstellen voor een toegankelijk, hoogwaardig gezondheidszorgsysteem, waarbij rekening wordt gehouden met de groeiende vraag en de budgettaire beperkingen. Net als andere onafhankelijke, door de overheid gefinancierde onderzoekscentra richt het KCE zich eerder op onderzoek met concrete toepassingen dan op theoretische overwegingen. In lijn met deze focus is de benadering van kwalitatief onderzoek meestal pragmatisch en realistisch, met als doel gegevens te verzamelen die voldoende zijn om de onderzoeksvragen te beantwoorden in combinatie met andere bronnen en methoden.

In de context van KCE-onderzoek kunnen kwalitatieve methoden een dieper, concreter inzicht geven in het onderzochte onderwerp dan puur kwantitatieve gegevens, evenals waardevolle inzichten in de bredere context ervan. Ze zijn niet alleen bedoeld om een fenomeen te beschrijven, maar ook om er meer betekenisvolle verklaringen voor te verkrijgen. Ze kunnen ook nuttig zijn bij het genereren van hypothesen. Kwalitatieve onderzoeksmethoden zijn bijzonder waardevol in onderzoek naar de organisatie van de gezondheidszorg (ook wel Health Services Research of HSR genoemd), maar ze kunnen ook worden gebruikt in andere soorten projecten, zoals Health Technology Assessments (HTA) of de ontwikkeling van praktijkrichtlijnen.

2 WAAROM DEZE UPDATE?

De eerste KCE-procesnota over kwalitatieve onderzoeksmethoden werd in 2012 gepubliceerd als onderdeel van een reeks methodologische richtlijnen die interne experts en onderaannemers moesten helpen om hoogwaardig onderzoek te leveren op basis van de beste beschikbare bewijzen. De nota legde de nadruk op de aard en het nut van kwalitatief onderzoek en de resultaten ervan, maar ook op de cruciale kwestie van hun kwaliteit en validiteit als wetenschappelijk bewijs.

Dertien jaar later is het belang van kwalitatieve onderzoeksmethoden in de gezondheidswetenschappen in het algemeen aanzienlijk toegenomen, evenals de onderliggende methodologische basis. Bij het KCE wordt goed ontworpen en goed uitgevoerd kwalitatief onderzoek nu vaak gebruikt in synergie met andere bronnen en methoden voor gegevensverzameling, wat bijdraagt tot de kwaliteit van het KCE-onderzoek en tot aanbevelingen die zijn afgestemd op de realiteit in het veld. In 2018 werd binnen het KCE ook een kwalitatief onderzoeksteam opgericht om de interne expertise op het gebied van kwalitatief onderzoek uit te breiden, na te denken over methodologische keuzes en ondersteuning te bieden aan interne experts die ervoor kiezen om deze methoden in hun projecten te gebruiken. In de loop van de tijd werden nieuwe benaderingen getest voor specifieke onderzoeksprojecten, zoals bijvoorbeeld de secundaire analyse van bestaande kwalitatieve gegevens of het ontwikkelen van vaardigheden om personen met specifieke behoeften of kwetsbaarheden te interviewen (bijvoorbeeld personen met een verstandelijke beperking, psychiatrische patiënten, enz.).

Ook de wereld is de afgelopen tien jaar veranderd, niet in het minst door de ingrijpende impact van COVID-19 en de spectaculaire impuls die dit gaf aan oplossingen op afstand en online. Deze evolutie heeft onvermijdelijk invloed gehad op het kwalitatief onderzoek op praktisch vlak, waarbij vergaderingen of interviews op afstand of in hybride vorm gemeengoed zijn geworden, maar ook, meer fundamenteel, door het toenemende gebruik van online technieken voor gegevensverzameling. Bij het KCE heeft COVID-19 ook aanleiding gegeven tot een grondige reflectie over versneld onderzoek en rapportage, waarbij de kwalitatieve component specifieke uitdagingen met zich meebrengt.

Om al deze redenen was het tijd om de oorspronkelijke procesnota te herzien, te verbeteren en uit te breiden met recente ontwikkelingen en nieuwe ervaringen, om KCE-onderzoekers actuele methodologische richtlijnen te geven over kwalitatieve onderzoeksmethoden.

3 WAT DEZE PROCESNOTA IS EN WIL BEREIKEN...

Kort samengevat heeft dit rapport als doel om praktische adviezen te geven voor het gebruik van kwalitatieve onderzoeksmethoden in KCE-studies en de kennisbasis hierover binnen het KCE te verbreden. Het bevat (beperkte) theoretische achtergrond over kwalitatieve onderzoeksmethoden, advies voor de toepassing ervan in de praktijk en (antwoorden op) veelgestelde vragen om de besluitvorming te begeleiden, evenals links naar tal van meer specifieke procedures, templates en andere bronnen.

Het kan nuttig zijn voor alle KCE-experts en voor partners buiten de organisatie, ongeacht hun opleidingsniveau en bekendheid of ervaring met kwalitatieve onderzoeksmethoden, hoewel personen met verschillende profielen het voor verschillende doeleinden zullen gebruiken:

- KCE-experts die al zijn opgeleid in kwalitatieve onderzoeksmethoden: om hen te helpen bij het nemen van de juiste methodologische beslissingen en om deze beslissingen te rechtvaardigen tegenover hun team en/of externe validatoren.
- KCE-experts die nog niet zijn opgeleid in kwalitatieve onderzoeksmethoden: als informatiebron over deze methoden, om hen te helpen bij het opstellen van een voorlopige versie van een onderzoeksprotocol (en om te beslissen of ze een expert in kwalitatieve onderzoeksmethoden in hun team nodig hebben), of om hen te helpen bij het begrijpen van een onderzoeksvoorstel of discussies met betrekking tot kwalitatieve onderzoeksmethoden tijdens een project.
- Onderaannemers en validatoren: om hen te helpen hoe, waarom en welke kwalitatieve onderzoeksmethoden worden gebruikt in de context van KCE-onderzoek (voor het indienen van een voorstel of het valideren van een wetenschappelijk rapport).

4 ... EN WAT NIET

Het is echter belangrijk om te benadrukken dat deze procesnota een informatie- en ondersteunend document is, en geen complete handleiding voor mensen die geen of weinig voorkennis of ervaring hebben met kwalitatieve onderzoeksmethoden. Met andere woorden, het kan bijvoorbeeld helpen om te beslissen of het verzamelen van kwalitatieve gegevens nuttig of mogelijk is voor een bepaald project, of om de QRM-methode te identificeren die het meest geschikt is voor een specifiek doel, maar het is geen vervanging voor een specifieke opleiding in deze methoden. Het is altijd noodzakelijk om zo snel mogelijk contact op te nemen met het kwalitatief onderzoeksteam wanneer u een onderzoeksproject start waarbij QRM gebruikt zullen worden.

Bovendien is deze procesnota, hoewel ze uitgebreid is en zowel eenvoudige als minder gangbare of complexere benaderingen behandelt, geenszins volledig, beperkend of definitief. Bij het KCE en daarbuiten blijft de mogelijkheid om 'out of the box' te denken en nieuwe of op maat gemaakte methoden te ontwerpen essentieel, zowel om innovatie te stimuleren als om het professionele welbevinden van onderzoekers te bevorderen. De procesnota zelf zal dan ook een werk in uitvoering blijven en regelmatig worden bijgewerkt.

COLOFON

Titel:	Kwalitatieve onderzoeksmethoden- procesnota – Samenvatting
Auteurs:	Marie Dauvrin (KCE), Laurence Kohn (KCE), Wens Christiaens (KCE), Nadia Benahmed (KCE), Justien Cornelis (KCE), Anja Desomer (KCE), Julie Paradis (KCE), Irina Cleemput (KCE)
Senior supervisor:	Laurence Kohn
Programma manager:	Nathalie Swartenbroekx
Acknowledgements:	Céline Ricour (KCE), Elena Costa (KCE), Patrice Chalon (KCE), Jens Detollenaere (KCE), Stephan Devriese (KCE), Luc Hourlay (KCE), Nelle Stocquart (KCE), Nicolas Fairon (KCE), Elisabeth Petit (KCE), Emily Van Coolput (KCE), Ine Verhulst (KCE) and our “qualitative” colleagues from Sciensano.
Belangen experten:	KCE Het KCE is een federale instelling die wordt gefinancierd door het RIZIV, door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu en door de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid. De opdracht van het KCE bestaat erin de beleidsmakers te adviseren over beslissingen inzake gezondheidszorg en ziekteverzekering op basis van wetenschappelijk en objectief onderzoek. Het moet de best mogelijke oplossingen identificeren en belichten, in het kader van een toegankelijke en kwaliteitsvolle gezondheidszorg, rekening houdend met de groeiende vraag en de budgettaire beperkingen. Het KCE heeft geen belangen in bedrijven (commerciële of niet-commerciële, d.w.z. ziekenhuizen en universiteiten), verenigingen (bv. beroepsverenigingen, vakbonden), personen of organisaties (bv. lobbygroepen) die door de uitvoering van de aanbevelingen positief of negatief (financieel of anderszins) zouden kunnen worden beïnvloed. Alle experts die betrokken waren bij het schrijven van het verslag of het peer-reviewproces hebben een belangenverklaring ingevuld. Informatie over mogelijke belangenconflicten staat in de colofon van dit verslag. Alle leden van het team van KCE-experten leggen jaarlijks een belangenverklaring af en nadere gegevens daarover zijn op verzoek verkrijgbaar.
Gemelde belangen:	Alle experts en stakeholders die geraadpleegd werden voor dit rapport, werden geselecteerd omwille van hun betrokkenheid bij het onderwerp van deze studie Kwalitatieve onderzoeksmethoden- procesnota. Daarom hebben zij per definitie mogelijks een zekere graad van belangenconflict
Layout:	Ine Verhulst

Disclaimer:

- Dit rapport beschrijft een methodologische leidraad voor kwalitatief onderzoek naar gezondheidsgerelateerde onderwerpen. Hoewel het in eerste instantie bedoeld is voor KCE-projecten, reikt de toepasbaarheid ervan verder dan dat. Breder gebruik en verwijzing naar dit rapport worden aangemoedigd.
- Dit rapport bevat geen beleidsaanbevelingen die door de raad van bestuur van het KCE moeten worden goedgekeurd. Het is door Belgische deskundigen beoordeeld, maar heeft niet de formele validatieprocedure door onafhankelijke academische deskundigen doorlopen. Het rapport zal regelmatig worden bijgewerkt op basis van nieuwe inzichten.
- Alleen het KCE is verantwoordelijk voor de eventuele resterende vergissingen of onvolledigheden.

Publicatiedatum: 30 oktober 2025
Project nummer: 2025-071
Domein: Method
MeSH: Qualitative Research; Methods; Guideline as Topic
NLM classificatie: W 84.3 Health Services Research (General)
Taal: Nederlands
Formaat: Adobe® PDF™ (A4)
Wettelijk depot: D/2025/10.273/40
ISSN: 2466-6432
Copyright: De KCE-rapporten worden gepubliceerd onder de Licentie Creative Commons « by/nc/nd » <http://kce.fgov.be/nl/content/de-copyrights-van-de-kce-publicaties>.

Hoe refereren naar dit document?

Dauvrin M, Kohn L, Christiaens W, Benahmed N, Cornelis J, Desomer A, Paradis J, Cleemput I. Kwalitatieve onderzoeksmethoden- procesnota – Samenvatting. Method. Brussel: Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE). 2025. KCE Reports 408As. <https://doi.org/10.57598/R408AS>

Dit document is beschikbaar op de website van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg.